

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תריא

ערב שבת הגדול, שבת-קודש
פרשת צו
ט' בניסן ה'תשס"ו

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ט' בניסן ה'תשס"ו – ט"ז בניסן ה'תשס"ו

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ט' בניסן	הל' מטמאי משכב ומושב. פרק יג. הל' שאר אבות הטומאות.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	הל' מלוה ולוה. פרק יג.	מ"ע קד. צו.
ש"ק	י' בניסן	פרק ג-ה.	פרק יד.	מ"ע צו.
א'	י"א בניסן	פרק ו-ח.	פרק טו.	מ"ע צו.
ב'	י"ב בניסן	פרק ט-יא.	פרק טו.	מ"ע צו.
ג'	י"ג בניסן	פרק יב-יד.	פרק יז.	מ"ע קה.
ד'	י"ד בניסן	פרק טו-יז.	פרק יח.	מ"ע קה.
ה'	ט"ו בניסן	פרק יח-כ.	פרק יט.	מ"ע צח.
ו'	ט"ז בניסן	הל' טומאת אוכלין.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק כ.	מ"ע צח.

זמני השבוע*

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה	
7.28	7.04.2	1.15	12.43	9.31	6.26	5.31	5.08	4.17	ו', ט' בניסן
7.29	7.04.8	1.15	12.43	9.32	6.25	5.29	5.07	4.16	ש"ק, י' בניסן
7.30	7.05.5	1.15	12.43	9.29	6.24	5.28	5.05	4.14	א', י"א בניסן
7.31	7.06.2	1.14	12.42	9.28	6.23	5.27	5.04	4.13	ב', י"ב בניסן
7.31	7.06.9	1.14	12.42	9.28	6.21	5.25	5.03	4.11	ג', י"ג בניסן
7.32	7.0.76	1.14	12.42	9.27	6.20	5.24	5.01	4.09	ד', י"ד בניסן
7.33	7.08.3	1.14	12.42	9.26	6.19	5.23	5.00	4.08	ה', ט"ו בניסן
7.34	7.09.0	1.14	12.41	9.25	6.18	5.21	4.59	4.06	ו', ט"ז בניסן

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ו בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ו שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת וחג

פרשת		ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
צה"ש	דה"ינ	צה"ש	דה"ינ	צה"ש	דה"ינ	צה"ש	דה"ינ	צה"ש	דה"ינ
7.42	6.44	7.43	6.34	7.43	6.42	7.43	6.34	7.42	6.44
7.46	6.47	7.47	6.37	7.46	6.46	7.46	6.37	7.46	6.47
7.47	6.49	7.48	6.39	7.48	6.47	7.48	6.39	7.47	6.49

עורך ראשי: מנחם-מענדל ברוד • עורך: שניאור-זלמן רודרמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן

מו"ל: מכון ליובאוויטש שע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יור"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: <http://chabad.org.il> דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

לצאת מ"מצרים" בכל זמן ומצב

מכתב-כללי מכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו,
ר' ארי' י"א בניסן ה'תשד"מ □ תרגום חופשי מאידיש

אחת הנקודות בהן שונה חג הפסח משאר החגים היא העובדה שנוסף לקביעת החודש והיום, בהם חל חג המצות, דבר שישנו גם בשאר החגים, מציינת התורה בדיוק את הרגע של הגאולה מגלות מצרים – "בחצי הלילה" – ואת הרגע של יציאת מצרים – "בעצם היום הזה", "בחצי היום":

בחצי הלילה – בדיוק – חל רגע הגאולה, ולא זו בלבד שפרעה מלך מצרים לא החזיק יותר את בני ישראל (בגלות) מצרים, אלא שהגלות בטלה לגמרי, ויתר על כן הוא עצמו ציווה על בני ישראל וביקשם לצאת ממצרים, והמצריים מיהרו וסייעו לבני ישראל לעזוב את מצרים ככל המוקדם.

כך גם בתחילת ההכנות לקרבן-פסח, כאשר כל יהודי אמר למצריים בבטיחון החלטי כי מגיעה יציאת מצרים – השפיע הדבר באופן דומה, שהבכורים שבהם (שהם ממילא החזקים שבהם, כדוגמת "חצי הלילה" שהיא נקודת השיא של אפילת הלילה) נלחמו ודרשו לבטל את הגלות ולשחרר את בני ישראל, דבר שהביא לידי "למכה מצרים בככוריהם", כפי שהדבר מצויין מדי שנה על-ידי קביעת השבת שלפני יציאת מצרים כ"שבת הגדול".

קביעת החודש והיום... בשאר החגים: וגם בחג השבועות תלאו הכתוב ביום החמישים דראשון דחה"פ (אמור כג, טז).

גאולה... "בחצי הלילה" יציאת מצרים – בעצם היום הזה: ראה ברכות ט, סע"א. פרש"י עה"פ ראה טז, א. וראה לקו"ש ח"ו עמ' 69.

בחצי הלילה: בא יב, כט.

בעצם היום הזה: שם, מא, גא.

בחצי היום: ראה ירושלמי פסחים פ"י ה"ה. תוספתא פסחים פ"י, ו. ספרי עה"פ האזינו לב, מח. פרש"י עה"פ שם. – ונבאר בלקו"ש ח"ט עמ' 339 ואילך.

בחצי הלילה – בדיוק: ראה ברכות ד, א. הובא בפרש"י עה"פ בא יא, ד. וראה יל"ש עה"פ שם (רמז קפו). לקו"ש חכ"א עמ' 55 ואילך. וראה אוה"ת בא (כרך ז) עמ' בתרלג ואילך. כרך ח עמ' ביתקנ ואילך. ד"ה ועבר ה' לנגוף את מצרים תרע"ח (ותש"ו) פ"ב (סה"מ תרע"ח עמ' רמא ואילך. תש"ו עמ' 71 ואילך). לקו"ש ח"ג עמ' 866.

הגלות בטלה לגמרי: ראה גבורות ה' (למהר"ל מפראג) פס"א, דבגאולת מצרים קבלו בני מעלה עצמית דבני חורין ואין המקרה דגלות שלאח"ז מבטל זה כלל. – ועיין זח"ב מ, א.

ציווה ע"ב בני ישראל וביקשם... לעזוב את מצרים ככל המוקדם: בא יב, לא-לג. כאשר כ"י יהודי אמר למצריים וכו': בהבא להלן – ראה תוד"ה ואותו – שבת פז, ב. ב"י לטור או"ח ר"ס תל. שו"ע אדה"ז שם.

הבכורים... החזקים: ראה תרגום אונקלוס עה"פ ויחי מט, ג: חילי וריש תקפ"י.

דבר מלכות

ו"בעצם היום הזה" – "בחצי היום" – בדיוק, יצאו בני ישראל ממצרים, ביד רמה, יהודים בני חורין וגאים.
"לילה" ו"יום" הם תופעות מנוגדות המסמלות את המושגים המנוגדים של "חושך" ו"אור" במובן הרוחני.
ובמיוחד "בחצי הלילה" – הרגע החשוך ביותר בלילה. ו"בעצם היום" – הרגע המאיר ביותר ביום.
וכל זה קשור עם המשמעויות הסמליות של "לכנה" ו"שמש", שהוזכרו במכתב של ראש-חודש ניסן.

* * *

נוסף להבדל הבולט בין השמש לבין הירח, כפי שהוזכר במכתב הקודם, שהשמש מסמלת יציבות ואי-שינוי והירח מסמל תמורה והתחדשות, ודווקא שניהם יחד הכרחיים כדי להגיע לשלימות בעבודת השם, מתוסף הבדל עיקרי ביניהם, ובלשון הפסוק – השמש היא "המאור הגדול לממשלת היום", והירח הוא "המאור הקטן לממשלת הלילה". פירוש הדבר הוא כי אלה שני אופנים שונים ומנוגדים ב"להאיר את הארץ". ככל שתהיה מידת האור של זריחת הירח, ואפילו היא ב"אשלמותא" (במלוא שלימותה), הרי זה בכל זאת לילה, ו"חושך קרא לילה", וככל שתהיה מידת זריחת השמש, אפילו בראשית היום או בסופו, כאשר אורו חלש ביותר – הרי זה בכל זאת יום – ויקרא אלוקים לאור יום".
הבדל זה משתקף גם בעבודת השם, כפי שמוסבר בתורתנו, תורת חיים (הוראה בחיים). עבודה זו כוללת את כל חיי היום-יום של היהודי עם כל ("כל" – ממש) פרטיו, כפי הביטוי: "בכל דרכיך דעהו", לדעת ולשמש את הקב"ה בכל הדרכים והמעשים – וזוהו ישנם שני סוגים כלליים, תחומים: "מצווה" ו"רשות". יש דרכים ועניינים שהיהודי חייב לעשות, משום שהקב"ה ציווה ומקיים מצוות, הרי הוא מאיר – את עצמו ואת סביבתו ואת העולם כולו – באור האלוהי של

"בעצם היום" ... – "בחצי היום" – בדיוק; ראה מכילתא (הובא בפרש"י) עה"פ בא שם, מא: כיוון שהגיע הקץ לא עכבן המקום כהרף עין.

ביד רמה: בשלח יד, ובתרגום אונקלוס עה"פ: בריש גלי. ובפרש"י שם: בגבורה גבוהה ומפורסמת.
"לילה" ו"יום" ... "חושך" ו"אור": ראה פסחים ב,א. ירושלמי ברכות פ"ח ה"ו. ב"ד פ"ג, ו. חגיגה יב,א. וראה ד"ה זה היום תרפ"ח בתחלתו (סה"מ תרפ"ח עמ' קנג. תש"ח עמ' 239). ספרה-ערכים – חב"ד ערך אור – ביחס לאור. וש"נ.

"בעצם היום" – הרגע המאיר ביותר ביום: ראה ספרה-הליקוטים דא"ח (צ"צ) ערך יום סכ"ד (ס"ע) שעט ואילך).

השמש... אין שינוי... "המאור הגדול": ראה אוה"ת בראשית ה,א: השמש נק' המאור הגדול שמקבל מבחי' גדול הוי' ולגדולתו אין חקר כפי שמאירה למעלה מהצמצום ע"כ נק' המאור הגדול ולכן אין בהשמש שינויים ותמיד מאירה. ראה רש"י ר"פ וישלח לב,א.
ובלשון הפסוק: בראשית א,טז.

האור על הארץ: שם, טו.
"באשלמותא": בין "ד לט"ו בחודש – ראה מכ' ר"ח ניסן ה'תשד"מ הע' ד"ה ביום ארבעה-עשר חמשה-עשר. וראה זח"א קנ, רע"א. ח"ב פה,א.

"והחושך קרא לילה" ... "ויקרא אלוקים לאור יום": בראשית שם, ה.
תורת חיים (הוראה בחיים): ראה זח"ג נג,ב.

בכל דרכיך דעהו: משלי ג, ו (וראה ברכות סג,א). רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טוש"ע או"ח סרל"א (ומסיים בשו"ע שם: ומי שנוהג כן עובד את בוראו תמיד. ובטור שם: נמצא עובד את בוראו כל ימיו).
שו"ע אדה"ו או"ח סקנ"ו ס"ב (וש"ג). וראה או"ת להה"מ עה,ב ד"ה עוד נראה.
"דעהו" ... "שמש": ראה תניא ספ"ג.

הרי הוא מאיר – את עצמו... ואת העולם כולו: להעיר מרמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד (מקידושין

דבר מלכות

"נר מצווה ותורה אור". בין אם הוא עושה זאת בהתלהבות רבה ובין אם לפעמים בהתלהבות פחותה, הרי זה תמיד "נר מצווה ותורה אור" – ה"מאור הגדול" בעבודת ה'.

הסוג השני הוא ענייני "רשות", כאכילה ושתייה וכיוצא בהן, שהרי אכילה ושתייה לכשעצמן, בשביל האדם עצמו, אינן מצווה (מלבד בשבת ויום-טוב, בפיקוח-נפש וכו'). ולמרות שענייני הרשות צריכים וחיבים להיות על-פי התורה, "תורה אור", הרי אינם עומדים ביחס והשוואה לתורה ומצוות. הם מקבלים את אורם, "המאור הקטן", מן התורה "המאור הגדול", כשם שהירח מקבל אורו מן השמש.

במיוחד בענייני רשות, כאכילה ושתייה וכיוצא בהן, הקשורים עם נטיות טבעיות חזקות, נדרשת השתדלות מיוחדת שיהיו לשם שמים, אם אפילו במצוות קיימת אפשרות של "מצוות אנשים מלומדה", כאשר השיגרה (ההרגל) היא לא רק הפרעה ל"מעלין בקודש", אלא אף לעצם קיום המצוות כראוי – על-אחת-כמה-וכמה בענייני רשות, כאשר ההרגל עלול ח"ו לגרום לירידה, עד לעשיית ההיפך: 'זולל וסובא', וכו'. לפיכך דרושה בענייני רשות עירנות מיוחדת והשתדלות מיוחדת, להחזיר בהם יותר "לשם שמים", יותר אור, עד למלוא השלימות של "סיהרא באשלמותא", למרות שגם אז הרי זה עדיין רק "לשם שמים", הוא יעשה בהם לאחר מכן ענייני "שמים" – וכינתיים הרי זה עדיין "לילה", רשות.

וגם זו אחת מן ההוראות שבהדרגה של "בחצי הלילה", הרומזת, כאמור, לענייני רשות, שהם ביחס לתורה ומצוות כיחס הלילה ליום – שאפילו "בחצי הלילה", בגשמיות שבגשמיות שבענייני הרשות, הוא חייב להשתחרר לגמרי מן הגלות (השיעבוד אל) "מצרים" (חומריות, ואל הגבלות הגשמיות).

מ, רע"ב): צריך כל אדם שיראה עצמו... עשה מצווה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות.

נר מצווה ותורה אור: משלי ו,כג.

ענייני "רשות": ראה בארוכה מכ' ערב ח"י אלול ה'תשמ"ג. וש"נ.

שבת ויום-טוב: ראה שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס רמב. שם ר"ס תקטו. וש"נ.

ענייני הרשות... הרי אינם... ביחס והשוואה לתורה ומצוות: ראה בארוכה ד"ה וירד ה' תרס"ב וד"ה בראשית תש"ה (פ"ל), שהביירו שמדברי הרשות מגיע רק בבחינת "לבוש מלכות", ודווקא על-ידי המצוות ממשיכים בחינת "כתר מלכות" (ראה גם תו"א מג"א, צא, סע"ב. שעריאורה סד,א).

הירח מקבל אורו מן השמש: להעיר גם מזח"א רלו, סע"ב. ובכ"מ.

ענייני "רשות"... לשם שמים: כמארו"ל "כל מעשיך יהיו לשם שמים" – אבות פ"ב מי"ב. רמב"ם וטושו"ע שם וצע"ק שבשו"ע אדה"ז שם השמיטו (אבל מציין בפנים לעיין באדר"נ פ"ז ובח"פ להרמב"ם פ"ה, שבשניהם מקושר הנ"ל עם "בכל דרכיך דעהו" – שהובא בשו"ע אדה"ז שם).

קשורים עם נטיות טבעיות חזקות, נדרשת השתדלות מיוחדת: ולהעיר מתורת הה"מ (או"ת הוספות ס' מ', מ' מלקו"ת ואתחנן ט,ד); שאע"פ שארו"ל (ראה תו"כ ס"פ קדושים) אל יאמר אדם אי אפשר בבשר וכו' אלא אפשי ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עליי, היינו במי שלא חטא מעולם, אבל הבע"ת צ"ל כל מיני רע ואיסורים מאוסים אצלו ושיאמר אי אפשי כו' בכדי שלא יפול ח"ו. וראה לקו"ת שם.

"מצוות אנשים מלומדה": ישעיה כט,יג. וראה תו"א ר"פ וארא. המשך תרס"ז עמ' שיד-שטו. סה"מ קונטרסים ח"ב שטז,ב.

השיגרה (ההרגל)... הפרעה... לעצם קיום המצוות: שלכן, כשעובד רק לפי רגילותו נקרא "אשר לא עבדו" – הגיגה ט,ב. תניא פט"ו. המשך תרס"ו שם.

מעלין בקודש: ברכות כח,א. וש"נ.

הרי זה עדיין רק "לשם שמים", הוא יעשה בהם לאחר מכן כו': וע"ד החילוק בין "כל מעשיך יהיו לשם שמים" ו"בכל דרכיך דעהו" – ראה לקו"ש ח"ג עמ' 907. שם עמ' 932. ח"י עמ' 104 ואילך. – אף שבכ"פ "בכל דרכיך" כולל גם מעשיך לשם שמים (ראה רמב"ם ושו"ע שם).

דבר מלכות

כך גם העניינים הרמוזים ב"חצי היום", כל ענייני "נר מצווה ותורה אור" שבהם עומד האדם במלוא התוקף של האור – צריכה להיות הזהירות שתהיה "יציאת מצרים", יציאה מן ההגבלות והמדידות, כולל הגבלות ומדידות דקדושה, שייצא משביעות רצונו מעצמו וממצבו. ואדרבה: ככל שתהא דרכו נעלית ורמה – הוא חייב להגיע לדרגה גבוהה יותר. צריך שיהיה, כפי שאומרים כל יום – ביום בנפרד ובליילה בנפרד: "בכל מאורך", "מסירות נפש", "מסירת הרצון", מסירה מוחלטת של רצונו אל הקב"ה.

ודבר זה רמוז בהדגשה של "בעצם היום הזה", ב"חצי היום": אפילו כאשר האדם עומד בדרגה נעלית מאוד של אור בכל ענייני "נר מצווה ותורה אור", הוא צריך, חייב, לקיים "יציאת מצרים" כדי להגיע לדרגה נעלית עוד יותר.

ובלשון הכתוב: "יילכו מחיל אל חיל", מ"חיל" – כלומר: מצב שאין לו בו כל חיסרון, ואדרבה: השם נתן לו "כוח לעשות חיל", אך יחד עם זה נתן לו את הציווי (ואת הכוח לכך) שמטרתו, עבודתו לה' בדבועי, בשלימות, היא לא לעמוד בדרגה אחת, ככל שתהיה זו דרגה נעלית, כי אם דווקא הליכה "מחיל אל חיל": גם לאחר שהשיג, בעזרת הקב"ה, את דרגת "עושה חיל", אין הוא נח והוא משתדל להשיג "חיל" נעלה יותר.

על-פי האמור ויבן גם ביתר עומק החיוב להזכיר את יציאת מצרים בכל יום, הן ביום והן בלילה. לכאורה: כיוון שכבר הוזכרה וקויימה אתמול "יציאת מצרים", הן בעניינים של "יום" (נר מצווה ותורה אור) והן בעניינים של "לילה" (ענייני רשות), מה שייך לקיים היום שוב את "יציאת מצרים"?

אך ההסבר הוא, כי מאחר שהגיע יום חדש, הרי המצב של יום אתמול, ככל שהוא טוב, הוא בסוג של "מצרים" לגבי המצב הנעלה, החדש, שניתן להגיע אליו ביום החדש, וגם מ"מצרים" זה, צריכים וחייבים לצאת, וגם כזה – ביד רמה.

* * *

ויהי-רצון, מאחר ואנו נמצאים עדיין ב"לילה" של הגלות, ויתר על כן – באפילה של ה"חושך

"יציאת מצרים", יציאה מן ההגבלות... כולל הגבלות... דקדושה: ראה תניא פמ"ז. תו"א וארא נזב, ואילך. בשלח סד, א"ב. יתרו עא, ג, ואילך. לקו"ת במדבר ג, א. י.ג. שער האמונה לאדהאמ"צ פכ"א (לט, א ואילך). סידור שער התפילין (ה, ד). ד"ה ויהי בעצם היום הזה תרנ"ה (סה"מ תרנ"ה עמ' עא ואילך). ובכ"מ.

שייצא משביעות רצונו וכו': ראה לקו"ש חט"ו עמ' 273. וש"נ. "היום יום" ל' סיוון (עמ' סו).

בכ"מ מאורך: ואתחנן ו, ה. וראה תו"א מקץ לט, ג-ד. דרמ"צ קכג, ב. קסב. ד"ה צאינה וראינה תר"ס. ובכ"מ. וראה ספר הערכים-חב"ד ערך אהבת ה' – בכל לבבך, נפשך ומאורך ס"ד. וש"נ.

"מסירות נפש", "מסירת הרצון": תו"א שם לו, ב. ובכ"מ.

אפילו כאשר האדם עומד בדרגה נעלית... להגיע לדרגה נעלית יותר: להעיר מתורת הבעש"ט (כש"ט – הוצאת קה"ת – הוספות סי' יד. וש"נ) עה"פ (שמות ג, ב-ג) וירא מלאך ה' אליו גו' אסורה נא גו' – בסיום וחותם התורה שם.

ובלשון הכתוב: תהילים פ, ד. וראה ברכות בסופה. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ה ס"א. וש"נ.

השם נתן לו "כוח לעשות חיל": עקב ח"ח.

הציווי... (ואת הכוח: שהרי אינו מבקש אלא לפי כוחו – במדב"ר פי"ב, ג.

כדבועי: ראה כתובות סז, רע"א.

החוב להזכיר... יציאת מצרים: רמב"ם הל' ק"ש פ"א ה"ג. שו"ע אדה"ז או"ח סי' סז ס"א.

לכאורה וכו': ראה גם ד"ה בכל דור ודור די"א ניסן ה'תשמ"א.

ב"לילה" של הגלות: ראה תו"א שמות ג, סע"ד ואילך: דהנה ארו"ל מזכירין יצי"מ בלילות, פי' בכל הגלויות ושעבוד הרמות ללילות. וראה גם תו"א וישב כח, ג-ד.

דבר מלכות

יכסה ארץ", עקבתא דמשיחא, נזכה בקרוב ממש לגאולה אמיתית, באופן שבו קויימה הגאולה ממצרים – עוד בהיות בני ישראל במצרים כחצי הלילה, ובכל סערת ההתלהבות והשמחה עד ש"פקע הגג" – ודבר זה שימש הכנה והקדמה ליציאת מצרים, יציאה כפשוטה, ביד רמה ובעצם היום הזה.

על-ידי שנחזק את הביטחון שה' גואל ישראל, ונחזק עוד יותר את התשוקה אל "לישועתך קיווינו כל היום", כשכל יום, במשך כל היום ובכל רגע מן היום, מקווים ומתפללים ללא הרף שתבוא הישועה על-ידי דוד מלכא משיחא.

ודבר זה ימהר עוד יותר את הגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש, באופן של "זורח בחושך אורך, ואפלתך כצהרים".

(תורת־מנחם – התוועדות' תשד"מ, כרך ג, עמ' 1410-1414)

ה"חושך יכסה ארץ": ישעיה ס"ב. ובמצו"ד עה"פ: רצה לומר צרות יתרבו בעולם... יאיר לך אור הישועה.

עקבתא דמשיחא: ראה סוף מס' סוטה. ושם: בכל יום ויום מרובה כו'.
"פקע הגג": פסחים פה, סע"ב (בפסח דורות – שמקורו ונצטוו עליו בר"ח ניסן בפסח מצרים – בא יב,י; שם, יז ובפרש"י).

ודבר זה שימש הכנה והקדמה ליציאת מצרים: להעיר ממכילתא (הובא בפרש"י) עה"פ בא שם, ו. – נתבאר בארוכה בלקו"ש חט"ז עמ' 114 ואילך.

לישועתך קיווינו כ"ה היום: תפילת העמידה – ברכת את צמח דוד וכו'. וראה לקו"ש ח"כ עמ' 459.
חכ"ה עמ' 274.

כ"ה יום: גם בשבת ויו"ט (אף שלא באופן של צער, שחסר לו כו') – נוסף ע"ז שגם אז אומרים בכל תפלה "ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים".

מקווים ומתפללים ללא הרף שתבוא הישועה: וכמו שאומרים (בכמה נוסחאות ד)תיקון הצות: עד מתי! וראה שיחת ש"פ משפטים וש"פ תשא ה'תשד"מ. ראה מדרש תהילים עה"פ (תהילים פג,ב) "אלוקים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט א-ל", הובא ונתבאר באוה"ת לתהילים (יהל אור) עה"פ (עמ' רחצ). וראה גם ד"ה ויקם עדות דש"פ אחרי, שבת הגדול ה'תשד"מ.

זורח בחושך אורך, ואפלתך כצהרים: ישעיה נח"י. ובמצו"ד כאן: בהיות בעולם חשכת הצרות יזרח אורך ולא תהיה נכלל עמהם וכו'.

כצהרים: ראה רד"ק עה"פ: כמו הצהרים שהוא חוזק אור היום.
"אפלתך" – שיא החושך: ראה בא' י,כב. ובפרש"י.

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

מ"עבדים היינו" עד "לכפר על כל עוונותינו".
הרבי נהג לאומרה עם הציבור, בישיבה.
מוצאי שבת-קודש – אין אומרים "ויהי
נועם", "ואתה קדוש"⁵. קידוש לבנה.

יום ראשון

היום הבהיר י"א בניסן

יום הולדת את כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו,
בשנת תרס"ב, דור שביעי לנשיאי חב"ד. היום
מתחילים לומר את מזמור ק"ה בתהילים,⁶
ואחר-כך⁷ את המזמור המתאים לכל אחד לפי
מספר שנותיו.

יום שלישי

י"ג בניסן

יום ההסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר.
ה'צמח צדק' נ"ע, דור שלישי לנשיאי חב"ד.
נסתלק בשנת תרכ"ו, ומנוחתו כבוד

בגיליון הקודם נכתב בעניין צליית הזרוע,
שיש לעשותה "לפני השבת". כמובן שדין זה
הוא כאשר ערב פסח חל בשבת ולא בקביעות
השנה. יש לצלות את הזרוע קודם החג. וכן
בעניין פירור ה'חריין' והחרוסת.

שבת-קודש פרשת צו

י" בניסן, שבת הגדול

תקופת ניסן: ליל שבת בשעה 12:00.

דרשה: "נהגו בדורות האחרונים שהחכם
דורש הלכות פסח בשבת שלפניו אם אינו ערב
פסח... והעיקר... ללמד להם המעשה אשר
יעשו, ולא כמו שנוהגין עכשיו"².

הפטרה: "כה אמר ה'... אבדה האמונה
ונכרתה מפייהם, [ומדלגים עד] כה אמר ה' אל
יתהלל... נאום ה'" (ירמיהו ז, כא-כח; ט, כב-
כג)³.

אחר תפילת מנחה אומרים את ההגדה,

1) ראה שו"ע אדמוה"ז סי' תנה ס"טו, שהחמיר בעניין מים

2) שו"ע אדמוה"ז סי' תכט ס"ב.

3) ספר-המנהגים עמ' 33. לוח כולל-חבי"ד.

4) הגש"פ של הרבי.

5) לוח כולל-חבי"ד, משו"ע אדמוה"ז סי' רצה ס"ג.

6) אבל לא את הפרק הקודם – מענה הרבי (משנה
אחרונה) בהגהת לקט "מנהגי יום הולדת" הנדפס בסה"ש
תשמ"ח ח"ב עמ' 406, נדפס ביהיכל מנחם ח"ג עמ' נה.

7) במכתב כ"ק אדמו"ר מהור"י"צ (אג"ק ח"י עמ' נג. קובץ
מכתבים שבתהילים יאהל יוסף יצחק עמ' 214) שהפרק
לפי שנותיו נאמר אחר תפילת שחרית, לפני אמירת שיעור
התהילים היומי. במכתב הרבי (אג"ק חט"ו עמ' רלד. ישערי
הלכה ומנהגי או"ח ח"א ס"ע קצא) הורה, שבשעת הדחק
ניתן לאומרו לאחריו. הרבי עצמו כשהתפלל לפני התיבה
לא אמר זאת עם השיעור היומי. כשהתפלל ביחוד, לפעמים
היה אומר (לפני תפילתו) עם הפרק של הרבניית כאמרו
הציבור אשרי ובא לציון לאחר קריאת התורה, שכנס
האזין לה בימי שני וחמישי.

שהחמיר בעניין מים
בביתו [מגולים, ע"פ ה"מ שם, ואפילו בתוך
המקור] בשעת [חצי שעה לפני וחצי שעה אחרי – דרכיית
יו"ד קטופה מכה"ג שם] התקופה (אם לא מים שנשאבו
למצוות-מצוה, משום 'ישומר מצוה לא ידע דבר רע', וגם
בהם לכתחילה) מציע לשים ברזל כמו מחט בתוך המים
(ולהוציא מיד אח"כ). כמו"כ כי שם בקשר למים שבשכונת
המת (בית שמת בו רבי בתים הסמוכים). [וכן אין שותים
מים בשעת התקופה עצמה] ועד"ז בס"י ר"ו סי"ד. וכן הובא
ברמ"א יו"ד קטו ס"ה, וצ"ע שבשו"ע רבינו, חו"מ הל'
שמירת גוף ונפש ס"ד (במהדורת קה"ת תשי"כ ואילך, חלק
ה"ו עמ' 1773. במהדורה החדשה כ"ו ח"ו עמ' קמב), הביא
כמה דברים מהרמ"א שם בקשר לשתיית מים והשמיט
עניין זה. פרטים בזהירות זו נלקטו בס' 'שמירת הגוף
והנפש' סי' מז (ומהרה"ג הרה"ח ר' אליהו שיחי' לנדא
שמעתי שנוהגים להזהר בזה, ע"פ הפרטים דלעיל).
היתקופות צוינו בלוח 'היום יום' בעמוד שלפני התחלת
ה'לוח' עצמו, ובלוח כולל-חבי"ד מופיעות תמיד בתחילת

לוח השבוע

במקום המשתמר מילדים וכו' את כל החמץ המיועד לאכילה בערב ולמחרת בבוקר¹³.

זמן קצר לפני הבדיקה מניחים במקומות שונים בבית עשר חתיכות של חמץ קשה¹⁴ (נכון שיהיו על-כל-פנים כל הפתיתים ביחד – כזית¹⁵). עוטפים כל אחד מהם בנייר¹⁶ (אך לא בנייר כסף, שאינו נשרף היטב).

זמנה: אור לארבעה-עשר – מיד אחרי צאת הכוכבים¹⁷ (באזור המרכז – בשעה 7:32), ותמיד לאחר תפילת ערבית¹⁸.

מקומה: כל המקומות שיש לחוש ולהסתפק שמא הכניס לתוכם חמץ, אפילו באקראי, צריכים בדוקה¹⁹.

אופנה²⁰: לאור נר של שעווה ועל-ידי נוצת עוף. הבודק מניח את החמץ שמוצא בשקית קטנה של נייר. בגמר הבדיקה: מניח את השקית, הנוצה והנר שנותר בתוך כף עץ קעורה, עוטף הכל בנייר (מלבד ידית הכף שנשארת מחוץ לעטיפה), כורך חוט סביב הנייר כמה פעמים, מהדקו וקושרו¹⁶ [צריך להזהר להוציא בעוד מועד מהשקית את הדף ובו הברכה וכו']¹⁷.

בין הברכה לתחילת הבדיקה אין לדבר כלל,

בליובאוויטש. יום התחלת הנשיאות של בנו הצעיר, כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע⁸.

כל אחד ואחת, אנשים נשים וטף, ינצלו 'עת רצון' זו, כרי: א) ללמוד פרקי משנה (על-כל-פנים פרק אחד, המתחיל באות אחת) של שמו הקדוש. ב) להוסיף בלימוד תורתו של בעל ההילולא. ג) להוסיף בעבודת התפילה. ד) להוסיף בנתינת צדקה, ומה טוב – לעניין השייך לעבודתו המיוחדת של בעל ההילולא או למוסדות העוסקים בעבודתו, ובעבודת רבותינו נשיאינו ממלאי-מקומו. ה) לקיים התוועדות של שמחה, שבה יקבלו עליהם הנאספים החלטות טובות בענייני תורה ומצוות⁹.

נשיא: היום אומרים את פרשת "זאת חנוכת המזבח"¹⁰ עד "כן עשה את המנורה", שהיא כנגד שבט לוי, ללא ה'הירצון'¹¹.

יום רביעי

י"ד בניסן, ערב פסח

בדיקת חמץ:

הכנות: לפני הבדיקה צריך לנקות היטב את כל החדרים שצריך לבדוקם¹². כמורכב יש לרכז

רבו (סי' תמב סכ"ח ובקו"א סי"ק יח בהגהה ה' בסופו) שגם בפחות מכזית עובר בבל יראה ע"פ מדרבנן, ואם אוכלים אותו עוברים על איסור דאורייתא (חצי שינור), לכן לא הביא אדמו"ה בשו"ע ובסידור והרבי בהגש"פ ובמנהגים את ההקפדה להניח פחות מכזית, כי גם אז, אם יאבד – יצטרך לבדוק שוב (תודה להרב אברהם שיי אלאשווילי).

נכון שהמניח ירשום היכן הניח כל פירור, שלא יישכח – נטעי-גבריאל פ"ח ס"ח.

16 ספר-המנהגים.

17 שו"ע אדמו"ה סי' תלא ס"ה.

18 ספר-המנהגים. וראה המובא ב'אוצר' עמ' פג (כנראה הכוונה: שהרגיל להתפלל ערבית ביחיד – יתחיל לבדוק בין מנחה למעריב ויתפלל לאחר הבדיקה, אך אם כבר הגיע זמן מעריב וטרם החל לבדוק – יתפלל תחילה. ועצ"ע. וראה בקונטרס 'בירורי מנהגים – מועדים' להרב שבתאי שיי פרידמן, צפת תשס"ו עמ' 16.

19 שו"ע אדמו"ה סי' תלג ס"ב יג ואילך.

20 "מנהגנו להאריך ביותר בבדיקת חמץ" (בבדיקה וחיפוש בפועל ממש – אג"ק ח"ב עמ' שדמ. וראה המובא

8 לקוטי-שיחות כרך לב עמ' 23 הע' 39, וראה אג"ק (אדמו"ה), אדמו"ר האמצעי (הצמח-צדק (ברוקלין תש"מ) עמ' שג"ד.

9 קטע זה ע"פ ההוראות שבלקוטי-שיחות, כרך כא, עמ' 276 ועמ' 296. אג"ק ח"ד עמ' קמב. 'התוועדות' תשמ"ז ח"ב עמ' 286 (מוגה) ועמ' 292. שיחות-קודש תשנ"ב ח"א עמ' 382.

10 לקוטי-שיחות, כרך לב, עמ' 19 (ע"פ שיחת י"ג ניסן תשמ"ה, ודלא כמ"ש בשו"ע אדמו"ה סי' תכט סעיף טו להתחיל ביום זה "בהעלותך", ראה בספר-המנהגים עמ' 36 בהערה וביאור מנהגי חב"ד (להלן: 'אוצר') ניסן-אייר עמ' ז).

11 לקוטי-שיחות, כרך לב, עמ' 21 הערה 21.

12 שו"ע אדמו"ה סי' תלג סעיף לח.

13 שם סי' תלד ס"א ז.

14 שם סי' תלב ס"א, סידור אדמו"ה, ספר-המנהגים. 15 כי רק בכזית מקיימים ביעור חמץ לדברי הכל, כמ"ש בשו"ע אדמו"ה סי' תמו ס"ג. בשע"ת תלב ס"ק ז ועוד, צוינו בנטעי-גבריאל פ"מ ס"ז, כתבו [וכך העתקנו בעבר] שכל פירור לא יהיה בו כזית. אבל כיוון שמבואר בשו"ע

לוח השבוע

לאכול בסעודת סיום מסכת²⁸ וכדומה²⁹, ולהפסיק את הצום.

סוף זמני אכילת ושריפת המין: באזור המרכז מותר לאכול חמץ עד השעה 10:30. יש לשורפו (וכן למכור לגוי את החמץ שמשאירים) לפני השעה 11:34 (שעה זו היא בנוגע לרב המוכר, אך הציבור צריך להקדים ולהגיע אל הרב מבעוד מועד, לבל יאחרו את המכירה!).

לאחר השריפה אומרים "כל חמירא" (השני), ובו מבטלים את כל החמץ, שמצאנו ושלא מצאנו.

בחור⁵ יש לעשות עירוב תבשילין בערב פסח השנה, ועם זאת ביום טוב ראשון אסור להכין ליום טוב שני, וגם לא לשבת.

יום חמישי

ט"ו בניסן, א' דחג הפסח

סוף זמן קידוש לבנה לכתחילה: כל ליל ראשון של פסח³⁰.

הדלקת הנר: ביום רביעי, קודם השקיעה³¹. מברכות "להדליק נר של יום טוב" ו"שהחיינו". אם לא הדליקה קודם השקיעה, תדליק לפני הקידוש, מאש שהודלקה לפני החג.

אחר מנחה, קודם השקיעה³², קוראים את 'סדר קרבן פסח'.

בני הבית מכינים הכול על השולחן ומסביבו

אפילו מענייני הבריקה (אלא בדבר שהכרחי לבריקה). ונכון שלא לדבר כלל שלא מענייני הבריקה כל זמן הבריקה²¹.

כתב רבנו הזקן בסידורו: "ויעמיד מבני ביתו אצלו לשמוע הברכה שיברקו איש במקומו, ולא ישיחו בינתיים, ויזוהרו לברוק תחילה בחדר הסמוך למקום ששמעו הברכה", וכותב הרבי שייתכן שכוונתו היא, שמצווה לזכות גם את בני ביתו (הגברים) בבריקת החמץ, וכיוון שגם בעל-הבית בעצמו יברוק קצת – אין זוה סתירה לדין "מצווה בו יותר מבשלוהו"²².

את החמץ הנמצא בבריקה שומרים כנ"ל, ושורפים למחרת בבוקר, כדלקמן.

אחר הבריקה מבטלים את החמץ שלא מצאנו, באמירת "כל חמירא" (הראשון).

מכירת חמץ: נוהגים לעשות את הרב ל'מורשה', דהיינו מיופה-כוח למכירת החמץ. מוכרים גם חמץ גמור²³, וגם את כלי החמץ (שמא נותר עליהם חמץ 'בעין'), ואין צריך להטבילם לאחר הפסח²⁴.

שחרית: אסור מן הדין לאכול מצה²⁵. ומנהגו שלא לאכול מכל המינים הנכנסים בחרוסת ומרור עד אחר 'כורך'¹⁶.

תפילה: משכימים להתפלל²⁶. החל מהיום ועד סוף חג הפסח, אין אומרים 'מזמור לתודה'²⁷.

תענית בכורות: הבכורים, בין מאב ובין מאם, מתענים, ואפילו כוהנים ולויים. ונהגו

ב'אוצר עמי פג).

(21) שם סיי תלב ס"ר ז.

(22) אגיק חט"ו עמי קנז, 'שערי הלכה ומנהגי או"ח ח"ב עמי פג.

(23) 'אוצר עמי פ – מאדמו"ר הצמח צדק ומאדמו"ר מהורשי"ב.

(24) לקוטי שיחות, כרך יח, עמי 364, 'שערי הלכה ומנהגי שם סיי קצד, ושי"ג.

(25) שו"ע אדמוה"ז סיי תעא ס"ד.

(26) לוח כולל-חב"ד.

(27) סידור אדמוה"ז. וראה צמח צדק, חידושים רחב, (שמצדיק בדרך שקויט את האומרים זאת בערב פסח) וביאור דבריו בלקוטי שיחות ח"ז עמי 426.

(28) גם על מסכת קטנה, וכשי"ב על מסכת מתלמוד ירושלמי

(שערי ה' ומנהג שם סיי קצד). בשעת הדחק ניתן לסמוך על סיום מסכת משניות עם פ"י הרע"ב (נטעי גבריאל ה' פסח ח"ב פמ"ג ס"א). וראה המובא בס' פסקי תשובות סיי תע. (29) בפועל אין רגילים שנשים יתענו (או יבואו לשמוע סיום) לעצמן בכורות או בשביל הבן (ראה שו"ע אדמוה"ז סיי תע ס"ג וס"ה, נטעי גבריאל שם ס"פ מב).

(30) אם כי למעשה אין מקדשין את הלבנה ביום טוב, וממתינים למוצאי (ראה ט"ז סיי תכו ס"ק א. 'כפר חב"ד' גיליון 986 עמי 35 מרשימת הרב יעקב לנדא ז"ל בשם כ"ק אדמו"ר מהורשי"ב נ"ע).

(31) קיצור דיני נש"ק עמי לו, ממטה אפרים סיי תרכ"ה ס"ל"ג, וכן הורה הרב זלמן שמעון דבורקין ז"ל, וכ"מ בלקוטי שיחות חכ"ד עמי 297 הע' 69.

(32) "בזמן שהקרבן קרבן פסח כשרה" הגש"פ של הרבי.

לוח השבוע

* בשעת סידור הקערה, לפני הנחת כל דבר בקערה, היה אומר הרבי את הכתוב בסידור בעניין זה, ואחר סידור הקערה אומר את כל סימני הסדר יחד, כפי שהם כתובים בהגדה. וכשמגיע זמנו של כל 'סימן', אומר 'סימן' זה לפרטיו. כל אמירות אלו היו בלחש³⁷.

* צריך להניח קערה או מגש תחת המצות. ונהגו להפסיק במפה בין המצות³⁸.

* מסדרים את המצות: [קודם] הישראל, ועליו הלוי, ועליו הכהן³⁹.

* המינים מונחים על המפה, ולא בתוך קעריות נפרדות. מייבשים את המרור במפיות, למניעת חשש 'שרויה'³⁹.

* כל המינים הנאכלים בלילה הסדר נלקחים מעל הקערה עצמה, ולא כנהוגים להשאירם על הקערה ולאכול מהמונח על השולחן⁴⁰.

* הרבי דדק שלא לשבור את קליפת הביצה, אף שקשה להעמידה על מקומה כמות שהיא⁴¹.

* הרבי היה מודד ארבע כפות גדולות מלאות 'חריין' טחון, סוחט אותן היטב בידו, ומכין ממנו עיגול קרוב לגודל ביצה. אחר-כך עוטרף זאת מכל צד בעלי חסה (שניים גדולים או שלושה קטנים), ובנוסף לכך הניח בפנים חתיכת 'חריין' שאינה מפוררת⁴².

* ל'כרפס' שעל הקערה נוטלים חתיכה גדולה של בצל (ופעם אחת לקח הרבי בצל שלם) עם קליפתה, ואוכלים רק מקצתו (הרבי נטל בסכין מחלקו הפנימי)⁴³.

* מקפידים שתהא 'קערה' לכל בן-מצוות⁴⁴.

* אדמו"ר מהר"ש היה מחלק כרפס ומרור משלו לנשים, גם לקרובות משפחה שהיו סועדות עמם, אך לא לאכילת מצה⁴⁵.

(חוץ מסידור הקערה), כולל הצעת המושבים להסבה, בשעה שמתפללים ערבית בבית הכנסת.

טוב להרבות בכלים נאים בלילה-פסח, דרך חירות³³.

ערבית של יום-טוב. אחר שמונה-עשרה – הלל שלם בברכה תחילה וסוף. כופלים 'הודו לה' אחר כל אחד מהשלושה פסוקים: "יאמר (ו) נא... כי לעולם חסדו", וגם ביחיד. דהיינו: הש"ץ מקריא: "הודו..." והציבור [אב"י] "הש"ץ] עונים בקול: "הודו", ואומרים בנחת "יאמר נא ישראל..."; הש"ץ מקריא: "יאמר נא ישראל..."; והציבור עונים בקול (והש"ץ עמהם בנחת): "הודו..."; ואומרים בנחת "יאמרו נא בית אהרון..."; הש"ץ מקריא: "יאמרו נא בית אהרון..."; והציבור עונים בקול (והש"ץ עמהם בנחת): "הודו..."; ואומרים בנחת "יאמרו נא יראי ה'..."; הש"ץ מקריא: "יאמרו נא יראי ה'..."; והציבור עונים בקול (והש"ץ עמהם בנחת): "הודו..."³⁴.

לאחר ההלל – קדיש תתקבל. עלינו. קדיש יתום.

פירוש

מצווה למהר להתחיל את הסדר, בשביל התינוקות, שלא יישנו³⁵.

אין לובשים קיטל לסדר, וכן אין מקפידים לאיזה צד (מזרח, מערב וכו') יהיה מקום מושבו³⁶.

סידור הקערה:

[כמה ממנהגינו בקשר לזמן, זרוע, ביצה ושאר רכיבי הסדר, פורטו ב'התקשרות' בגיליונות הקודמים].

* הרבי היה מסדר את הקערה מעומד³⁶.

היו שתי מפיות (הגש"פ היכל מנחם).

(40) יאוצרי עמי קלו.

(41) שם עמי קלא, וראה בהגדה הנייל.

(42) שם עמי קלה.

(43) שם עמי קלגד.

(44) שם עמי קכב.

(45) שם עמי קמח.

(33) שו"ע אדמוה"ז סי' תעב סי"ו.

(34) טור סי' תכב. הגש"פ של הרב.

(35) שו"ע אדמוה"ז ר"ס תעב.

(36) הגש"פ 'היכל מנחם'.

(37) יאוצרי עמי קכה.

(38) סידור אדמוה"ז.

(39) ויש הזוכרים שהרבי השתמש במפית, ותחת החרוסת

לוח השבוע

הנרות, גם אם מקדשות בעצמן, לא יברכה עתה⁵⁶.

* כל אחת מארבע הכוסות של ליל-הסדר – שותים אותה כולה ובכת-אחת⁵⁷.

* אין מנגנים 'ניגונים' בשעת הסדר, וכאשר צריכים להמתין זמן מה [וכן 'כדי שלא יישנו התינוקות'] שרים משירי ההגדה, כגון 'ממצרים גאלתנו', 'על אחת כמה וכמה' וכדומה⁵⁸.

'ורחץ':

הרבי קרא לפני נטילה זו גם את האמור בסידור על 'כרפס'⁵⁹.

'כרפס':

שיעורו: פחות מ-15 גרם⁶⁰. מטבילים ואחר-כך מברכים, כדי לתכוף הברכה לאכילה ככל האפשר. ומכוונים להוציא גם המרור וגם הכורך. נוהגים לאוכלו שלא בהסבה. לאחר מכן אין מחזירים את הנותר ממנו לקערה (ואף אם נשאר, מסירים ממנה)⁶¹.

הרבי הטבילו ג' פעמים במי מלח⁶².

'יחץ':

פורסים את המצה כשהיא בתוך המפה, מכוסה. פורסים את המצה לשני חלקים: האחד גדול והשני קטן ממנו. החלק הגדול מניחים לאפיקומן, והקטן מניחים במקומו בין שתי המצות⁶³.

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב ומהוריי"צ נ"ע היו שוברים את האפיקומן לחמש חתיכות. פעם נודמן שנשבר לשש חתיכות, והניח האדמו"ר

* בניים ובנות קטנים חייבים במצוות הסדר לפי הבנתם (שזהו גדר 'הגיעו לחינוך'), בכל אחת מהכוסות בנפרד, ולכן יש להכין עבור כל אחד ואחד מהם כוס המכילה רביעית⁶⁴. אין רגילים לחנך קטנים לפני גיל מצוות בהסבה⁶⁵.

* יש להכין כלי שבור, כדי לטפטף לתוכו (יש אומרים שאם לוקחים כלי חד-פעמי, או סוג כלי שאינו בשימוש בפסח, דיי בזה)⁶⁶.

* במשך כל זמן הסדר נמצא כוסו של הרבי, גביע גדול של כסף, לימין הקערה⁶⁷.

'קדש':

אומרים 'אתקינו' דיום-טוב, וקידוש.

* מנהגנו בקידוש ובכל כוס-של-ברכה, למזוג עד שיישפך מעט החוצה (ככהדלה), וגם בליל-הסדר יש לנהוג כך⁶⁸.

* הרבי כתב בהגדה 'אין מדקדין שימזוג אחר', ובפועל אף לא הניח לאחרים למזוג לו⁶⁹. * נוהגים לקדש מעומד, הן בפסח הן בשבת יום-טוב⁷⁰. וגם השומעים עומדים.

* כוסו של הרבי גדולה ביותר. כשמניח הכוס בימינו אינה מוגבהת טפח מהשולחן, אחר-כך מגביה ידו עם הכוס [בהגש"פ של הרבי איתא, שמוגבהת למעלה משלושה טפחים מעל-גבי השולחן]⁷¹. בכל פעם שנוטל הכוס במשך הסדר, עושה כסדר הנזכר בסעיף זה⁷².

* כשמתחיל – ייתן עיניו בנרות⁷³, ובשעת ברכת הגפן והקידוש – בכוס⁷⁴.

* אשה ובת שבירכו 'שהחיינו' בהדלקת

54) וטוב שיהיו אלו (עכ"פ אחד מה) נרות שברכו עליהם, ובפרט ביו"ט שמברכים גם 'שהחיינו' (לקו"ש דלהלן).

55) הגש"פ של הרב, משו"ע אדמוה"ו סי רעא, יחיט. ביו"ט – לקו"ש כרך כב, עמ' 283 ע"פ שוע"ר שם ס"ד.

56) 'יאוצרי עמי קמה, ושי"נ.

57) הגש"פ של הרבי.

58) 'המלך במסיבו' ח"א עמ' קמד.

59) הגש"פ היכל מנחם עמ' מב. הרבי היה קם ממקומו והולך למטבח ליטול נדיו ('אוצרי עמי קמו).

60) ע"פ 'שיעור מקוה' ר"ע קפב.

61) 'יאוצרי עמי קמו.

62) שם עמ' קמח.

63) סידור אדמוה"ו וספר-המנהגים.

46) ראה שו"ע אדמוה"ו סי תעב סכ"ה, נטעי' גבריאל פסח ח"ב עג"ב, ושי"נ.

47) אך ראה בנטעי' גבריאל עח, כד שהביא מבן-איש-חי ועוד, שיש לחנכם בזה.

48) ראה בהגדה הני"ל עמ' סח.

49) 'יאוצרי עמי קלח.

50) שם עמ' קמב, ושי"נ.

51) שם עמ' קמ"א.

52) אלא שהרבי עצמו לא תמיד הגביה כל-כך. ראה יומן משנת תשי"ד (נדפס בסו"ס 'שיחות קודש' (ה), ברוקלין תשי"ס, עמ' 470-469) אודות לילות הסדר דאז. 'התקשרות' גיליון תקמ"ח ס"ע 16, אודות קידושא רבא. וע"ע.

53) שם עמ' קסז.

לוח השבוע

שואלים בשפה המדוברת (בבית רבינו – אידיש⁷⁰), וגם המדברים בלשון-הקודש מפרטים ומפרשים את השאלות על-פי המפורט בביאורי הרבי להגדה. לפני "והיא שעמדה" מכסים את המצות ורק אחר-כך מגביהים את הכוס¹⁶. והיא שעמדה – בישיבה⁷¹.

הרבי לא היה מניח את הכוס מידיו, עד שמקריא ההגדה סיים את הפסקה בקול רם⁷². שפרכת יין מהכוס:

נוהגים לשפוך יין מהכוס – שלוש פעמים באמירת "רם, ואש, ותמרות-עשן"; עשר פעמים בעשרת המכות דהיינו פעם אחת בכל אחת מן המכות; ושלוש פעמים נוספות באמירת הסימנים "דצ"ך, עד"ש, באח"ב"⁷². אין מטיפים יין על-ידי אצבע, אלא שופכים באמצעות הכוס עצמה⁷².

בבית הרב נזהרים שלא לשפוך את היין לכלי כשהוא על השולחן, אלא כשהכלי התחתון על הארץ⁷³. וכן אין מעבירים על-גבי השולחן את הכלי עם היין השפוך.

מילוי הכוס מחדש: הרבי ממלאה עד שנשפכת על גדותיה (כמו לקידוש), וממלאה שוב ושוב – ג' פעמים⁷⁴.

'דיינו': אין מפסיקים באמצע אמירת הארבעה-עשר 'דיינו'. כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ לא היה אומר ביאורים באמצע ה'דיינו', אלא לפני תחילתם או לאחרי סיומם⁷⁴.

* במילים "מצה ומרור" הביט הרבי במינים שבקערה⁷⁴.

* 'מצה זו' – מנהג בית הרב לאחוז את המצה השנייה והמצה השלישית יחד על-ידי

אחת הצידה¹⁶.

מצפינים את האפיקומן בין שני כרים, ולא תחתיהם⁶⁴. "אין נוהגים בחטיפת [גניבת] האפיקומן בבית הרב"⁵⁷. 'מגיד':

"בבית הרב אין מגביהים הקערה, ורק מגלים מקצת המצות"¹⁶.

הרבי היה נוהג לגלות מקצתן של כל ג' המצות, גם הפרוסה, ויש אומרים שהיה מסבבה, שיהיה הצד השלם מגולה כלפי חוץ⁶⁵. "איתא בכתבי האריז"ל שצריך לומר את ההגדה בקול רינה ובשמחה. ויש לומר שלכן היה כ"ק מו"ח אדמו"ר נוהג לומר את ההגדה בקול רם, ובזמנים שלא יכול היה לומר בעצמו בקול רם, זאת אומרת שנראה לאחר בחושיו הגשמיים שאינו אומר בקול רם, היה באותם זמנים דורש מאחרים שיאמרו הם בקול רם"⁶⁶. הניקוד: "הא (הה' בצירי) לחמא עניא (אף-על-פי שהכוונה היא כאילו אומרים בקמץ, היינו 'זה', ולא 'הנה')"⁵⁷.

אומרים זאת פעם אחת, ובישיבה⁶⁷. "לשנה הבאה בארעא דישראל" – מטעימים ב'מלעיל' (לשון עבר), ואילו "לשנה הבאה בני חורין" – מטעימים ב'מלרע' (לשון עתיד)¹⁶.

* אחרי 'הא לחמא' מסלקים הקערה עם המצות לצד אחר (הרבי רק הסיטה קמעה), אך המצות נשארות מגולות⁶⁸.

* אין צריך לשטוף ולהדיח את הכוס לפני המזיגה, שהרי שטפה והדיחה קודם הקידוש. 'מה נשתנה':

אם אין לו בן, הבת שואלת. ואם אין ילדים, אשתו שואלת. ואם אין לו אישה, הוא שואל את עצמו⁶⁹.

1525.

70 הנוסח המלא באידיש: הגש"פ 'היכל מנחם' עמ' מט.

71 שבת המועדים' (תשנ"ג) עמ' 207.

72 יאוצרי עמ' קסז.

73 סידור אדמוה"ז.

74 יאוצרי עמ' קל.

75 שם, עמ' קלא.

64 יאוצרי עמ' קנא.

65 שם, עמ' קנו.

66 שם עמ' קנד (נוסח שונה – ביתור מנחם' חט"ז עמ'

196).

67 שם.

68 שם, עמ' קנט.

69 ש"ע אדמוה"ז תעגמ. התוועודיות תשד"מ ח"ג עמ'

לוח השבוע

אכילת האפיקומן יפטור בברכה זו – 'על
אכילת מצה'⁷⁸.

הרבי מברך את כל הברכות הללו מיושב.
נוטל בשתי ידיו את שלוש המצות,
כשאצבעותיו מפרידות בין מצה למצה, ומברך
המוציא. אחר-כך מניח למצה התחתונה
להישמט מידי, ומברך על אכילת מצה ושובר
מהן – בהיותן מכוסות – לפרוסות קטנות
כדי צורכו. מסדרן זו על גבי זו ואוכלן יחד
בשתי ידיו. אינו מכניסן לפיו בבת-אחת. ניכר
שיינו בולע את ה'זיתים' בשלמותם⁸⁰.

שיעור כזית: המקובל הוא, ששיעור 'כזית'
במצה הוא 27 גרם, כמחצית מצת-יד. יש מקום
לומר⁸¹, שהואיל ושיעור ה'כזית' הוא מידת
נפה, הרי 27 סמ"ק במצת-יד (כלי דחיסה)
אינם יותר מ-11 גרם (כרבע מצת-יד). במקום
הצורך יש לסמוך על זה, ובוודאי ב'זיתים'
שמדרבנן שאחרי הכזית הראשון.

חלוקת המצה לבני הבית מיד אחר הברכה
אינה בכחינת הפסק, ואין מקום לעכב את
אכילתם עד גמר אכילת בעה"ב. והמחמירים
בוה, הנה לאחר ברכת המוציא ומצה, לוקח
בעל הבית את ה'כזיתים' לעצמו, ומוסר לזוגתו
או לאחד המבוגרים להכין ולחלק לכל השאר
כדי שלא יהיה לו הפסק, וכל אחד מברך ואוכל
כשמקבל (אפשרות נוספת: להכין מראש 'כזית'
לכל אחד בשקית נפרדת, ורק לצרף לה
מבציעת בעל-הבית).

מסיימים אכילת כל 'כזית' (גם במרור
ובכורך) לכתחילה עד 4 דקות⁸², ובלבד שלא
ייכנס לחשש 'אכילה גסה'.

'מרור':

מרככים מקצת מהחרוסת שעל הקערה ביין
שבתוך הכלי שתחת לכוס. טובלים מקצת

המפה שעליהן, עד 'על שום' השני¹⁶.
* 'מרור זה' – מנהג בית הרב להניח (שתי)
הידיים על המרור והכורך – עד 'על שום'
השני¹⁶.

לפני 'לפיכך' מכסים את המצות ואחר-כך
מגביהים את הכוס (כפי הסדר הנהוג
בקידוש¹⁷). אוחזים את הכוס עד 'ונאמר לפניו
הללויה', ומעמידים אותה על השולחן,
לאמירת שני פרקי ה'הלל' הראשונים, וחוזרים
ומגביהים אותה לברכת 'אשר גאלנו'¹⁶.

אין מברכים על ה'הלל' שבסדר. וקוראים
אותו מיושב, דרך חירות⁷⁵. גם ברכת 'אשר
גאלנו' נאמרת מיושב⁷⁶, וכן ברכת 'בורא פרי
הגפן'⁷⁷.

לפני 'רחצה' אמר הרבי בפיו בלחש את כל
הדינים שבסידור, מ'רחצה' עד 'כורך'³⁶.

נטילת ידיים. מנהגנו (בנטילת ידיים תמיד)⁷⁸:
בודקים תחילה ומוודאים את נקיות הידיים.
לוקחים את הכלי מלא מים ביד ימין ומושיטים
אותו ליד שמאל. נוהרים מרטיבות בידים.
מנהגנו לאחוז את הכלי במגבת, ומנהג זה פשט
בימינו גם בין נשי ובנות חב"ד. אחרי הברכה
ולפני הניגוב משפשפים יפה את הידיים זו בזו.
אחרי תחילת השפשוף מתחילים את הברכה.

'מוציא' 'מצה':

כל בני הבית חייבים במצוות אלו. ידי חובת
'לחם משנה' יוצאים על-ידי ראש המשפחה,
אך כל אחד ואחד מברך לעצמו כשהוא אוכל⁷⁹.
'רייקח המצות כסדר שהניחם, הפרוסה בין
שתי השלימות, ויאחזם בידו ויברך 'המוציא'...
'ולא יבצע מהן, אלא יניח המצה השלישית
להישמט מידו. ויברך על הפרוסה עם העליונה
טרם ישברם... [על אכילת מצה]. ויכוון לפטור
גם-כן אכילת הכריכה שממצה השלישית, וגם

75 שו"ע אדמו"ר סי' תעג סמ"ז-מ.

76 'אוצר' עמ' קעד.

77 שם עמ' קעו.

78 ע"פ: סדר נטי"י לסעודה ס"א. 'התקשרות' גיליון שט
עמ' 18. ספר המנהגים עמ' 21. תורת-מנחם, חלק י, עמ'
197 (הרבי קם וניגש ליטול ידיו במטבח, וכדלעיל – 'אוצר'

עמ' קעו.

79 כל השנה – ראה אג"ק ח"י"ד עמ' כט, שערי הלי ומנהג

אוי"ח ח"א סי' קמג.

80 'אוצר' עמ' קעו.

81 ראה יגדיל-תורה נ"י. חוברת סה סי' סד. ובכ"מ.

82 שיעור-מקווה עמ' קפב.

לוח השבוע

אוכלים את הסעודה שלא בהסיבה¹⁶. מתחילים באכילת הביצה שעל הקערה¹⁶. הרבי לא בדק ולא פתח כלל את הביצה לפני אכילתה. טבל אותה תחילה ג' פעמים במי-מלח. במשך הסעודה טובל את המצה ג' פעמים במלח ואוכלה⁸⁶.

למים אמצעיים ואחרונים אין להעביר האצבעות על השפתיים – בכל שבעת ימי הפסח¹⁶.

אין נוהגים לומר 'לחיים', שלא ייראה כמוסיף על הכוסות⁸⁷.

הרבי שתה מכוסו במשך הסעודה⁸⁸, ולפני מזיגת כוס שלישי מסרה לשוטפה, ואחר-כך (כבכל השנה) קינחה מבפנים ומבחוץ במפית-נייר⁸⁹.

'צפון':

לפני אכילת האפיקומן יש לשנות באופן שלא יבואו לידי צימאון אחר-כך⁸⁷.

בסוף הסעודה מוציאים את האפיקומן, מחלקים לכל אחד ואחת כזית. טוב לאכול שני 'כזיתים', אחד זכר לפסח ואחד זכר למצה הנאכלת עמו¹⁶. יש לאכול את כולו במקום אחד⁹⁰. אוכלים בהסבה, ויש לסיימו קודם חצות⁹¹ (12:39 באזור המרכז).

'ברך':

הרבי מזג 'כוס של אליהו' תמיד קודם ברכת-המזון, ואחריו מזג לו כוס שלישי⁹². הרבי השתמש בכוס זכוכית לכוסו של אליהו, ובדקה תחילה בשוליה אם היא חלקה ללא פגם⁹³.

המרור בחרוסת. מנערים את החרוסת, שלא יתבטל טעם המרירות. ואז מברכים "על אכילת מרור", ומכוונים לפטור בזה גם את המרור שב'כורך', ואוכלים שלא בהסיבה¹⁶. לועסים היטב, כדי להרגיש את טעם המרירות.

החסה וה'חריין' מצטרפים יחד ל'כזית' מרור⁸³.

הרבי נהג לאכול גם חלק מראש התמכא, לא-טחון. אכל שיעור גדול במיוחד. אך הזהיר בשם אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע, שאין יוצאים ידי חובה במרור שאין יכולים לסובלו מחמת חריפותו⁸⁴.

לפי ספר 'שיעורי תורה' – שיעור כזית מרור 19 גרם. אולם אם אוכלים קלח (שהוא דחוס יותר), דרוש להוסיף עוד 2 גרם, וכן עבור מה שנשאר בין השיניים.

הרבי לקח כשיעור ביצה של ימינו. את קלחי החסה לא אכל⁸⁴.

'כורך':

לוקחים כזית מהמצה התחתונה וכזית מרור (בסך הכל) משני הסוגים. מניחים מעט חרוסת יבשה על המרור, ומנערים אותה מיד אחר-כך (הרבי מרח חרוסת – אולי כשנפלה החרוסת שטבל בה מעל התמכא – על התמכא ולא על העלים. בסוף ה'כורך' היה טובל את חתיכת התמכא השלמה בחרוסת, ואוכלה עטופה בעלי החסה – ולא נייער⁸⁵). כורכים אותם יחד, אומרים "כן עשה הילל..." ואוכלים אותם ביחד ובהסיבה¹⁶.

'שולחן-עורך':

שחייבים בכל סעודה ביום-טוב, ראה הלחן בסעודת היום. אבל מסתבר יותר שליל הסדר כולו נחשב תמיד "קבע סעודתו על היין". ואכן כנראה לא שנה הרבי רביעית בבת-אחת.

(89) שם, עמ' קפח.

(90) שו"ע אדמוה"ז סי' תעח ס"ב.

(91) שם סי' תעז, ד.ו. וספר המנהגים (קודם חצות – בסדר א' בלבד).

(92) 'אוצרי עמ' קצב.

(93) שם, עמ' קצד.

(83) שו"ע אדמוה"ז סי' תעג סכ"א.

(84) 'אוצרי עמ' קלה"ו.

(85) ראה שם עמ' קעט.

(86) שם עמ' קפג. ומציין לטעמי המצוות להאריז"ל סי"פ ויקרא, שהאריז"ל היה אוכל ביצים עליוות ולא בדקן מחשש דם (ראה ברמ"א סי' סו סי"ח ובכף-החיים שם סי"ק מא). ובפרט שכיום ע"פ הפיקוח הממשלתי בכל מקום, הביצים שבשוק הינן רק "ספגנא מארעא" (ראה שם סי"ז).

(87) שם, עמ' קפד.

(88) לכאורה מקימים בשתייה זו "קביעת סעודתו על היין"

לוח השבוע

מקריא ההגדה הוא המזמן⁹⁴.

כל אחד ואחד מהמסובים אוזן בידו את הכוס עד אחרי 'בונה ירושלים'⁹⁴.

"שפוך חמתך": אחר שתיית כוס שלישי מוזגים כוס רביעית, לוקחים נרות דולקים והולכים לפתוח את כל הדלתות שבין מקום עריכת הסדר לבין רשות הרבים (או החצר). אומרים "שפוך חמתך" בישיבה ואין צריך לעמוד. כל המסובים אומרים זאת במקומם, ורק השלוחים אומרים אותו אצל הדלת⁹⁵.

שעת פתיחת הדלת היא עת רצון רבתי, ויש לבקש בה (במחשבה) על עניינים רוחניים⁹⁵.

'הלל' – 'נרצה': כשהשלוחים חוזרים, מתחילים "לא לנו". אין מדקדקים לומר 'הלל' קודם חצות⁹⁶.

גם אורחים שאינם מסובים לסדר, עונים 'הודו', כסדר הנהוג בבית-הכנסת בעת אמירת הלל⁹⁶.

באמירת ("הלל הגדול") כ"ו פסוקי "הודו... כי לעולם חסדו": מכוונים באותיות שם הוי"ה כנדפס בסידור⁹⁷.

"לשנה הבאה" (פעם אחת⁹⁷): שלא כב'הא לחמא עניא' (ראה שם), כאן אין מדקדקים בהטעמה מלעיל-מלרע. כי העיקר שתבוא הגאולה השלמה מיד, וממילא יהיה 'לשנה הבאה בירושלים'⁹⁸.

* מנהג בית הרב: אחר אמירת "לשנה הבאה בירושלים", האדמו"ר מחזיר ושופך היין מכוסו של אליהו [לכוס שלו, ומהבקבוק לכוסו (לתקן) ושוב] אל הבקבוק [וחוזר חלילה פעמים רבות], וכל המסובים מנגנים בשעה זו הנגון "א-לי אתה ואודך" – מעשרת הניגונים של רבנו הזקן¹⁶.

* בבית הרב אין נוהגים לומר פזמונים (המובאים בשאר סידורים והגדות-של-פסח)¹⁶.

* אין אומרים "חסל סידור פסח"¹⁶.

* משנת תשי"א עד תש"ל ועד בכלל, לאחר הסדר (בבית כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ), היה הרבי נוהג להתוועד (כמובן – בלא 'לחיים') בבית-הכנסת.

סדר כללי – לעולים ולציבור הרחב

* ממכתב הרבי⁹⁹: "נהניתי ממה שכתב אודות עריכת הסדרים בבית-הכנסת, ושלכל קערה היתה מצה שמורה".

קריאת שמע שעל המיטה:

נוהגים לקרות על מיטתו בלילה זה רק פרשת 'שמע' וברכת 'המפיל'¹⁰⁰.

תפילת שחרית:

אם לא הספיקו להכין את שני ספרי-התורה לקריאת היום מערב יום-טוב, יש לגוללם לפני תפילת שחרית, כדי למנוע 'טרחא דציבורא'¹⁰¹.

הלל שלם, עונים 'הודו' בקול כנ"ל בלילה. לאחר ההלל – קדיש תתקבל. שיר של יום,

קדיש יתום. הוצאת שני ספרי-תורה, שלוש-עשרה מידות (פעם אחת), רבש"ע, בריך שמיה וכו'.

בספר-התורה הראשון קוראים לחמישה עולים בפרשת בא "משכו וקחו", מניחים את הספר השני על הבימה ליד הראשון (ונשאר על הבימה עד אחרי הקריאה בו) ואומרים חצי קדיש, הגבהה וגלילה. בספר השני קוראים למפטיר בפרשת פינחס "ובחודש הראשון". הגבהה וגלילה. הפטרה. אשרי. יהללו. חצי קדיש.

אם יש רק ספר-תורה אחד – אין מגביהים אחר חצי קדיש, אלא גוללים למפטיר, ומגביהים וגוללים אותו רק לאחר גמר המפטיר. אולם את החצי קדיש אומרים תמיד אחרי הקריאה שלפני עליית המפטיר.

קודם מוסף מכריז השמש "מוריד הטל",

98 לקוטי-שיחות ח"ב סי' 543.

99 אגיק חייא עמ' סד.

100 שו"ע אדמו"ר סי' תפא סי"א. ובסדר השני – כבכל יו"ט (ספר-המנהגים).

101 כנפסק בשו"ע סי' קמד סי"ג שאין גוללין ס"ת בציבור.

94 שם, עמ' קפט.

95 שם, עמ' קצה.

96 ספר-המנהגים, ושם עמ' קצח.

97 הגש"פ של הרבי. וראה תורת מנחם ח"ח עמ' 83. 'אוצר עמ' רא.

לוח השבוע

שמחת יום-טוב: חייבים בה מדאורייתא; ועם-כל-זה, כדברי הרמב"ם, "לא יימשך ביין"¹⁰⁵.

ממצוות שמחת יום-טוב, שהגברים חייבים לשתות בכל אחד מימי החג (כולל ימי חול-המועד) רביעית יין¹⁰⁶. אך אפשר לצאת ידי חובה זו בשתיית ארבע-כוסות של אמש¹⁰⁷.

בנוסף לזה, בכל יו"ט [ולא בחול-המועד] "צריך לקבוע בל פעודה על היין, דהיינו שישתה יין באמצע סעודתו אם ירו משגת [ויש לדון במי שקשה לו לשתות יין, אם חייב בזה. וביין שמחה לא נזכר "אם ירו משגת" ואולי חייב שם בכל עניין], וירבה בבשר ויין ומגדנתו כפי יכלתו"¹⁰⁸.

מוצאי יום-טוב*:

ערבית: בתפילה הראשונה של חול-המועד יש לזכור לומר ארבעה דברים אלו¹⁰⁹:

(א) מוריד הטל; (ב) אתה חוננתנו; (ג) ותן ברכה; (ד) יעלה ויבוא.

שכה אחד מהם, ונזכר אחר שסיים תפלתו: א. אמר (או ספק אמר)¹¹⁰ "משיב הרוח ומוריד הגשם" – יחזור לראש התפילה. ב. שכה לומר "אתה חוננתנו" – לא יחזור

ובתפילה זו מפסיקים לומר "משיב הרוח ומוריד הגשם". (אמר 'מוריד הגשם', אם נזכר טרם שסיים ברכת 'מחיה המתים' – חוזר ל"אתה גיבור" [ולא מהני לומר מיד 'מוריד הטל'], נזכר אחר שאמר "ברוך אתה ה'", יסיים 'למדני חוקיך' ויתחיל "אתה גיבור", נזכר אחר-כך – חוזר לראש התפילה. נזכר כשהגיע זמן מנחה, מתפלל שתיים. אמר "משיב הרוח ומוריד הטל" אינו חוזר, והמסופק – עד שלושים יום, חוזר. שמע הכרזת 'מוריד הטל' קודם שהתפלל שחרית – אם אינו מתפלל במניין אחר – יאמר גם בשחרית 'מוריד הטל'²⁶.)

בחזרת הש"ץ – תפילת טל.

לאחר אמירת תהילים, לפני הקידוש, אומרים 'שש זכירות'¹⁰².

צריך לדאוג לכך, שבכל סעודה ביום-טוב תהיה הכנסת-אורחים¹⁰³.

בקידוש: 'אתקנו', 'אלה מועדי', ו'בורא פרי הגפן'.

אכילת מצה: "צריכה להיות [על-פי חסידות] אכילת מצה גם בהשישה ימים, ויש בזה קצת מצווה"¹⁰⁴.

(* **ל בני חו"ל:** אין אוכלים מהמנינים הנכנסים בחרות ומרור עד אחר כרוך של ליל סדר שני. יום שני של פסח. הנחלב והנולד ביום הראשון – מותר ביום השני. ערבית דיום-טוב. הלל שלם. קדיש תקבל. ספירת העומר וכו'. סדר-פסח שני. בקידוש: יין, קידוש, שהחינו. הגדה כדאתמול (אלא שאין מקפידין לאכול האפיקומן קודם חצות). ק"ש שעל המטה כמו בכל יום-טוב. שחרית כדאתמול. מוציאין שני ספרי תורה, בראשון קורין להי עולים בפרשת אמור ישור או כשבי, ובשני מפטיר כדאתמול יוהקרבתם. הפטרה: וישלח המלך ... (מלכים ב כג, א"כ). מוסף דיום טוב.

109 שבח-המועדים פ"ג.
110 שו"ע אדמוה"ו סי' קיד סי'. אמנם במשנ"ב שם סי'ק לח הביא ממו"ק ומגן-גיבורים שאם ברור לו שהיה בדעתו להזכיר כדן בתוך התפילה ולאחר זמן מופלג נפל ספק בלבו אם הזכיר או לא, אין צריך לחזור. ואם נתעורר הספק מיד אחר התפילה יש לחזור (בקצה"ש סי' כא לא הביא זאת, אולי מפני הקיצור). ועי' בזה בסי' אישירישראל פכ"ג העי' קלד. ועכ"פ הביא שם בשם בעל המנחת-שלמה, שאם זוכר שבתחילת אותה ברכה היה בדעתו לומר כדן, מסתבר שלא טעה.

102 ע"פ היום יום ח' מנ"א, ספר-המנהגים עמ' 18, ומיקומו כפי הנדפס במחזור השלם.
103 כדי למנוע את עניין 'פרש חגיגים' – 'התוועדיות' תשמי"ג ח"ד עמ' 1838, עיי"ש.
104 ע"פ **חסידות** – לקוטי-שיחות ח"ב עמ' 276 מביאורי הזהר להצמח-צדק עמ' צו וסה"מ תרס"ח עמ' קעא. ברור מלשון המכתב שם, שהכוונה גם ליום הראשון דחג הפסח. ובלקו"ש שם עמ' 33 נתבאר שזה בדומה לעניין 'תפילת ערבית רשות'. בשערי הלי' ומנהג או"ח ח"ב סי' רט הביאו רק את המקורות שציינו הרבי לשלילת המצוה בזה ע"פ **נגלה**. ועיי' והגדה שלמה עמ' 160.
105 מרשימת הרבי (נדפסה במילואה באג"ק ח"ה עמ' רנה, לקוטי-שיחות ח"א עמ' 336), ספר-המנהגים עמ' 38, וש"נ.
106 שו"ע אדמוה"ו סי' תקכ"ט סי', תורה-אור עמ' 198. וראה בסי' חוה"מ כהלכתו עמ' ז"ח.
107 ראה שיחות-קודש תשלי"א ח"ב עמ' 87, והמקור לכאורה בתנוד"ה ידי יין, פסחים קח.ב.
108 שו"ע אדמוה"ו סי' תקכ"ט סי', ועיי"ש ובקו"א ר"ס רמב. השיעור לכאורה רביעית, ואם שתה כך פעם אחת ביממה יצא גם ידי שמחה הנ"ל. אבל אם יצא י"ח שמחה ביין הקידוש כני"ל, עדיין חייב לשתות בסעודה היום ומחר.

לוח השבוע

* מי שלא ספר בלילה, יספור ביום בלא ברכה, ובשאר הלילות יברך. ואם דילג פעם אחת שלא ספר גם ביום – יספור שאר הלילות בלא ברכה, ויכול לצאת ידי חובתו בשמיעה מאחרים. ובספק אם דילג יום – סופר בברכה¹¹⁷.

* המתפללים ערבית בעוד היום גדול וקוראים אחר-כך קריאת-שמע בזמנה, יספרו גם את ספירת העומר בזמנה. המתפללים ערבית וספירה בעוד היום גדול, יש לסדר שיספרו עוד פעם למחרת בעת תפילת שחרית, כמובן בלא ברכה¹¹⁸. במקומות שיש 'מקורבים', רצוי להכריז את הספירה בכל בוקר מימי ספירת-העומר אחרי סיום תפילת שחרית בבית-הכנסת, כדי להזכיר ולהוציא ידי-חובתו את מי ששכח לספור¹¹⁹.

* כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ היה נוהג לציין ולשרטט סימן בסידורו לאחרי הספירה של כל לילה¹²⁰.

* "לכאורה, אף שמברכים בכל לילה כי כל לילה היא מצווה בפני עצמה, ויש אומרים שגם אינן תלויות זו בזו – המצווה דכל לילה היא לא רק לספור ולדעת שהוא יום אחד וכו' לעומר, אלא גם לדעת (לכוון – כחלק מקיום המצווה, על-דרך הידיעה שזהו יום אחד וכו' לעומר) שזהו חלק מ(ספירת) שבעה שבועות"¹²¹.

(אלא אם צריך לעשות מלאכה לפני הברלה, יאמר אחרי שמונה-עשרה: "ברוך המבדיל בין קודש לחול").

ג. אמר (או ספק אמר) 'ותן טל ומטר' – יחזור לראש התפילה.

ד. שכח (או ספק שכח) 'יעלה ויבוא' – יחזור לראש התפילה.

קדיש תתקבל.

ספירת העומר:

* מברכים וסופרים בעמידה¹¹¹, אחר צאת הכוכבים¹¹². ולכתחילה צריך לדעת את הספירה של הלילה בשעת הברכה¹¹³. אחרי הספירה (והנוסח שלאחריה): עלינו, קדיש יתום.

למנהגו – גם הנשים סופרות¹¹⁴, ובברכה.

* בנוגע למנהגו של הרבי כוונות ספירת העומר¹¹⁵ – "זה מה שראינו: לפני אמירת הברכה, היה מסתכל על הנדפס באותו יום. ונראה היה שהביט לא רק על היום, אלא גם על הכוונות של אותו יום. אחר-כך, בעת אמירת 'למנצח' ו'אנא בכוח', היה מדגיש הכוונה של אותו יום, ולפעמים היה שוב מביט – בעת אמירת הנ"ל – בהנדפס לאותו יום".

* סדר הכוונות¹¹⁶: הספירה, התיבה מ'אנא בכוח', התיבה מ'למנצח' והאות מ'ישמחו'.

* השומע ספירת העומר מאחרים בטרם ספר בעצמו, טוב שיכוון במפורש שאינו רוצה לצאת עתה ידי-חובה כלל¹¹⁶.

111) שו"ע אדמוה"ז סי' תפט ס"ד.

112) שם, ס"י"ב.

113) שם, ס"י"ט.

114) ע"פ שו"ע אדמוה"ז סי' תפט ס"ב 'ובמקצת מדינות, שמו הנשים מצוה זו עליהם חובה' (ובפרט ע"פ דבריו בסו"ס תצג 'וואותן הנשים שאינן סופרות, אפשר שיש לשבות להן ממלאכה כל הלילה'), למרות משמעות הזהרה ח"ג ברע"מ צ"א, כפי שהבין בשו"ת רב פעלים חלק יסוד ישרים סי' יב, ובשו"ע זוהר סי' תפט ס"ק טז – לשלילה מוחלטת. אבל בסי' הליכות ביתה סי' יט סוף הערה ה, מדייק מזהר פי' תצוה קפ"א שלא התמעטו אלא **מחיוב** בלבד. ובפרט ע"פ ההוראה הכללית (בלתי מוגה, נאמרה בשיחות קודש תשמ"א ח"ג עמ' 32, בקשר לברכת-החמה דא, עיי"ש) שכל דבר **שמותו** לנשים לקיים ע"פ דין, יש **לחזקו ולחיובו** בזה (וכש"כ כאן שכבר קיבלו עליהן), כדי

למונען ממנהגים פסולים.

115) ממכתב הרה"ח רי"ל שי' גורנר, ראה 'התקשרות' גיליון רמה עמ' 15.

116) שו"ע אדמוה"ז סי' תפט ס"י"ב. וראה בסי' ספירת-העומר פי"ח הע"י יא.

117) שם, סכ"ג"ה (ולכתחילה יצא י"ח רק בברכה, ויספור בעצמו, שם ס"א). ביאור הדעות בזה (ע"פ גלה) בלקוטי-שיחות ח"א עמ' 270 (בתרגום לה"ק עמ' 248).

118) אג"ק יט עמ' ערב. שערי הלי ומנהג או"ח ח"ב ר"ס ר"ז. 119) אף שלא נהוג כן בבית חיינו וכיו"ב – מנהג נפוץ בין הספרדים, נזכר בכף-החיים סי' תפט סו"ק פ, ומקורותיו הקדומים בסי' ספה"ע פי"ג הערה מ.

120) תורת-מנחם ח"א עמ' 64 (וחבל שנשמט פרט זה ממפתח העניינים וממפתח השמות לכרכים א-כז).

121) לקוטי-שיחות ח"ב עמ' 235, שערי הלי ומנהג שם.

לוח השבוע

הבדלה: מתחילים "הנה א-ל ישועתי"¹²⁸. אין מרכיבים על הבשמים ולא על האש¹²⁹. בעניין שמחה ביין – ראה לעיל יום א' דחג-הפסח.

יום שישי, ט"ז בניסן א' חול-המועד

לימוד תורה: "ובהמשך למדובר על דבר "כיבוש" כל העולם כולו על-ידי הוספה ויגיעה בלימוד התורה וביתר שאת וביתר עוז – מהראוי ונכון וטוב אשר בימי חול-המועד פסח יוסיף כל אחד ואחד בעסק התורה, הן בלימודו הוא והן בנוגע לזולת: להשתדל עם כל מי שיכול לפעול עליו, שגם הוא יוסיף אומץ בלימודו בימים אלו ובהתאם להנ"ל. ופשיטא שעניין הנ"ל שייך במיוחד לתלמידי הישיבות, דגם בשאר הימים הרי "תורתם קבע" היא גם כמובן כמות הזמן – עליהם מוטל חיוב מיוחד לנצל את כל ימי חול-המועד פסח הבא עלינו לטובה להוסיף בלימוד התורה ביתר שאת וביתר עז"¹³⁰.

חינוך:

בהוראת כ"ק הרבי נשיא דורנו, על המורים/ות לשמור קשר עם התלמידים/ות בימי חול-המועד¹³¹.

מותר (ומצווה) לפתוח בית-ספר, ואם יש צורך – גם לכתוב, כדי להעסיק את התלמידים שלא יסתובבו ויבלו את זמנם בחוצות בימי חול-המועד¹³².

* המסופק באיזה יום לספירה עומד, וסופר מספק שתי ספירות, יכול לברך על ספירתו¹²². * קטן שהגיע למצוות באמצע ימי הספירה, ממשיך ספירתו בברכה. ואף גדולים, כשיבוא משיח צדקנו באמצע ימי הספירה, ימשיכו ויספרו מן התורה, כיוון שהספירה הקודמת גם היא מציאות של תורה ו'מצוותיה – אחשביה'¹²³.

* רצוי שלא לחצות את 'קו התאריך' בימי ספירת-העומר ("באם אין הכרח גמור בדבר", וכן הורה הרבי לשלוחיו לאוסטרליה וכו')¹²⁴, מאחר ולפי דעת הרבי, אדם ש'הרוויח' או 'הפסיד' יום על-ידי מעבר מערבה או מזרחה מקו התאריך, ממשיך וסופר לפי הימים שלו ולא לפי ספירת כלל ישראל או אנשי המקום, ואף חג-השבועות שלו נקבע ביום החמישים לספירתו-הוא (אלא שלא יאמר אז 'זמן מתן תורתנו')¹²⁵.

* נוהגים ללמוד בימי הספירה מסכת סוטה – נוסף על השיעורים הקבועים – דף ליום¹²⁶. בדבר חלוקת מ"ח דפי מסכת סוטה למ"ט ימי הספירה, הורה הרבי: "התחלת המסכת, דף ב', לומדים ביום ראשון של חול-המועד [בחול'ל], יום ב' דספירת העומר (ולא ביום שני של יום-טוב שהוא יום ראשון דספירת העומר), וביום שני של חול המועד לומדים דף ג', וכן הלאה, עד לערב שבועות שבו לומדים דף מ"ט, סיום המסכת". והסביר זאת, שביום הראשון לומדים את 'דף השער' שכולל את שם המסכת, ומחליטים ללמוד ממחר ואילך דף ליום¹²⁷.

בוה בין שבת לחול. והטעם שזהו כעין חלק מגוף ההבדלה, כדעת הפרמ"ג במשפחות ר"ס תצא ע"פ הלבוש שם, ולא כמנהג העולם ע"פ המטה-אפרים סי' תרכ"ד ס"ה שבמוצאי יו"ט ויו"כ שחל בחול מתחילין בברכת הגפן, וביאר טעמים בליקוטי מהרי"ח (בדפוס המקורי ח"ב פב,א), לפי שא"א פסוקי הצלחה אלא במוצי"ש.

129) שו"ע אדמו"ר סי' תצא ס"א.

130) לקוטי שיחות ח"ז עמ' 266.

131) אג"ק יב עמ' שפא.

132) חוה"מ כהלכתו פ"ו סעיף עה, מושי"ת היכל-יצחק או"ח סי' נו.

122) אג"ק יז עמ' רסה, שערי ה' ומנהג שם ס"ע קמב.

123) לקוטי שיחות, כרך לח, עמ' 7, שערי ה' ומנהג שם סי' ר"ח. וראה בהנסמן לעיל הערה 117. ודלא כמ"ש בשו"ת יחיה-דעת ח"ג סי' כט.

124) אג"ק כ עמ' קיב. קמח. 'שערי ה' ומנהג' שם, עמ' קסא-קסב.

125) המסקנא: לקוטי שיחות ח"ג פ' אמור, שערי ה' ומנהג שם סי' רכ.

126) היום-יום ז' אייר, ספר-המנהגים עמ' 43.

127) 'התועדויות' תשמ"ה ח"ד עמ' 2143.

128) ע"פ הבדלת מוצאי יו"כ במחזור השלם, שאין חילוק

לוח השבוע

טוב לעשות בסעודה איזה דבר (דהיינו הוספה: באכילה, בניגון, ב'לחיים' או בכלום¹³⁷) זכר לסעודת אסתר שהייתה ביום זה, שבו נתלה המן¹³⁸.

היום אין קוראים את הפרשה (לא את זו שקוראים מחר, ולא את זו שאומרים בשיעורי חת"ת) שמות¹³⁹.

בהדלקת נש"ק, מברכת "להדליק נר של שבת קודש" בלבד.

יש להכין את ספרי-התורה לקריאת-התורה מחר, ואם לא עשו זאת, יש להכניס לפני תפילת שחרית.

שחרית: אין מניחים תפילין¹³³. אין אומרים 'מזמור לתורה' (בכל ימי הפסח)¹³⁴. יעלה ויבוא. חצי הלל, קדיש תקבל. שיר של יום, קדיש יתום. מוציאים שני ספרי-תורה, בראשון קוראים לשלושה עולים בפרשת אמור 'שור או כשב' (ויקרא כב, כו – כג, מד. מיקום ההפסקות – כפי קריאת כהן, לוי, ישראל שבסידורנו ליום-טוב, והישראל קורא עד גמירא¹³⁵), מניחים את ספרי-התורה השני על הבימה¹³⁶ (לימין הראשון), הגבהה וגלילה, ובשני יעלה רביעי כפ' פינחס 'והקרבתם', חצי קדיש. הגבהה וגלילה. אשרי, ובא לציון גואל. יהללו. חצי קדיש. תפילת מוסף.

הישנה ג'ד עמ' 1324, ובכלל קרה"ת שבסידור אינה לאדמוה"י, עמ' בסידור תורה-אור תשמ"ז עמ' 18 סי"ג, שהוסיפה בעל שעה"כ).

(137) המלך-במסיבו ח"א עמ' רצא.

(138) שו"ע אדמוה"י סי' תצ סי"ב.

(139) ראה שו"ע אדמוה"י סי' רפה סי"ט וכן החיים שם. בשיחת ליל הושענא-רבה תשמי"ה סט"ו (התוועדותי ח"א סי' 351, בלתי מוגה) הובא **כדבר הפשוט** שעל-פי המנהג שנתפרסם ע"י כ"ק אדמו"ר מהור"י, שאף שבשבת ראש-חודש מפטירין 'השמים כסאי הרי ביחיד יש לומר גם את ההפטרה של פרשת השבוע, ויעל-דרך זה בנוגע לשבת חול-המועד, שבציבור מפטירין בהפטרה המיוחדת לשבת חול-המועד, אבל ביחיד יש לומר גם את ההפטרה הקשורה עם פרשת השבוע" [השבוע – הפטרת פי שמיני]. וכנראה, לפי ההפטרה היא ענין בפ"ע. וע"ע.

(133) הדעות בזה בשו"ע אדמוה"י סי' לא ס"ב. בסידורו, בהל' תפילין מוזכר את "המניח תפילין בחוה"מ בלא ברכה" (וצ"ע, כיוון שהסידור הוא ע"פ קבלה ושם נשללת הנהגה זו בחריפות), אך לאחר הלל מוזכר חליצת תפילין רק בר"ח ולא בחוה"מ, ומה הוכיח בסי' קצות-השולחן (סי' ח ס"ק ד ובפסקי הסידור אות נה) שלמעשה שולל הנתחן בחוה"מ. וכ"ה באג"ק טו עמ' רנט ועוד, הובאו בשערי הל' ומנהג אור"ח ח"ב סי' קפ.

(134) סידור אדמוה"י.

(135) הרה"ח ר' יוסף יצחק שי' אופן.

(136) רמ"א סי' קמז סי"ח, גם כשא"א קדיש, כדי "שלא יסיחו דעתם מן המצוות", עיי"ש במשני"ב סי' כז, משערי-אפרים שם ח, סעיפים: ס.ע.ה.צא (אך בחוה"מ לא כ"כ בפירוש). ומה שנשמט ד"ז מקרה"ת שבסידור בשמח"ת, הרי אי"ז לאדמוה"י (ראה פסקי הסידור במהדורת השו"ע

לזכות

האחים התמימים הדגולים לבית

דייטש

הרה"ח ר' זלמן-יודא, ר' יוסף-יצחק, ר' אברהם-משה

וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו